

FOLKETINGET

Europaudvalget

Referat af 11. europaudvalgsmøde

Dato: torsdag den 10. december 2020

Tidspunkt: kl. 11.30

Sted: vær. 2-080

Til stede: Eva Kjer Hansen (V), formand, Henrik Møller (S), næstformand, Jens Joel (S), Mogens Jensen (S), Jens Rohde (RV), Anne Valentina Berthelsen (SF), Søren Søndergaard (EL), Søren Egge Rasmussen (EL) Jan E. Jørgensen (V), Kim Valentin (V), Ulla Tørnæs (V), Alex Ahrendtsen (DF) og Katarina Ammitzbøll (KF).

Desuden deltog: Skatteminister Morten Bødskov, justitsminister Nick Hækkerup, klima- energi- og forsyningsminister Dan Jørgensen, miljøminister Lea Wermelin og minister for fødevarer, landbrug og fiskeri Rasmus Prehn.

Jan E. Jørgensen fungerede som formand under hele mødet.

L Punkt 1. Drøftelse af udtalelse fra Beskæftigelsesudvalget vedr. forslaget om en europæisk mindsteløn

KOM (2020) 0682

KOM (2020) 0682 – bilag 4 (udtalelse fra Beskæftigelsesudvalget)

KOM (2020) 0682 – bilag 3 (begrundet udtalelse fra Rigsdags Arbejdsmarkedsudvalg)

KOM (2020) 0682 – bilag 1 (grund- og nærhedsnotat)

KOM (2020) 0682 – bilag 2 (henvendelse af 24/11-20 fra Fagbevægelsens Hovedorganisation)

EUU alm. del (20) – bilag 84 (svensk vurdering af nærhedsprincip)

EU-note (20) – E 7 (EU-note af 24/11-20)

Punktet blev forelagt for lukkede døre.

L Punkt 2. Meddelelser fra formanden

Punktet blev forelagt for lukkede døre.

L Punkt 3. Samråd med finansministeren vedr. vedr. Kommissionens strategi for bæredygtig vækst for 2021 (enslydende spørgsmål er også stillet på FIU alm. del – samrådsspørgsmål C)

EUU alm. del (20) – samrådsspørgsmål F

EUU alm. del (20) – bilag 147 (notat vedr. Kommissionens strategi for bæredygtig vækst for 2021)

Punktet blev forelagt for lukkede døre.

Punkt 4. Uformel videokonference for EU's indenrigsministre den 14. december 2020

EUU alm. del (20) – bilag 146 (kommenteret dagsorden)

Justitsministeren forelagde alle punkter til orientering.

1. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om forebyggelse af udbredelsen af terrorrelateret indhold på nettet

– *Orientering fra formandskabet*

KOM (2018) 0640

Videokonference 14/12-20 – RIA – bilag 2 (samlenotat side 2)

KOM (2018) 0640 – bilag 4 (Kommissionens svar på EEU's skriftlige spørgsmål vedr. forordningen)

KOM (2018) 0640 – bilag 3 (EEU's spørgsmål til Kommissionen vedr. forordningen)

KOM (2018) 0640 – svar på spm. 2 om ministerens kommentar til Kommissionens svar på Europaudvalgets spørgsmål om forordning om begrænsning af terrorrelateret onlineindhold, fra justitsministeren

KOM (2018) 0640 – svar på spm. 1, om adgang til materiale på nettet, som frit er tilgængeligt på danske biblioteker eller i danske medier, fra justitsministeren
EUU alm. del (18) – bilag 320 (udvalgsmødereferat side 431 FO, forhandlingsoplæg forelagt EEU 30/11-18)

EUU alm. del (18) – bilag 225 (udvalgsmødereferat side 242, samråd B om forslaget)

Justitsministeren: Sagen er på dagsordenen med henblik på en orientering om status over trilogforhandlingerne med Europa-Parlamentet. Forordningsforslaget har kort fortalt til formål at forebygge, at terrorrelateret indhold bliver spredt på nettet. Forslaget indebærer bl.a., at en kompetent myndighed i én medlemsstat kan sende et påbud om at fjerne terrorrelateret indhold direkte til en hostingtjenesteyder i en anden medlemsstat. Den del af forslaget, der handler om et påbuds direkte virkning på tværs af grænser, rejser som bekendt spørgsmål i forhold til grundloven.

Jeg orienterede senest udvalget om sagen for ca. en måned siden i forbindelse med min forelæggelse af det ekstraordinære rådsmøde, der blev afholdt den 13. november. Forslaget er fortsat på stadiet for trilogforhandlinger med Europa-Parlamentet, og der er endnu ikke indgået en politisk aftale. Jeg må dog forstå, at det fortsat er formandskabets ambition, at der indgås en politisk aftale inden årets udgang. Sideløbende med trilogforhandlingerne arbejder Justitsministeriet fortsat på at finde en løsning, der sikrer, at Danmark kan administrere ordningen i overensstemmelse med vores grundlov. Jeg vil naturligvis orientere Europaudvalget om sagen igen, når der er væsentligt nyt.

Jan E. Jørgensen: Jeg vil gerne spørge til det med, at myndighederne i ét land får mulighed for at pålægge en virksomhed i et andet land at fjerne terrorrelateret indhold. Det er ikke en ny problemstilling. Jeg kom til at tænke på sagerne med TV3, som lå i Storbritannien, men sendte tv-programmer, der var målrettet mod et dansk publikum. Det gjorde, at man kunne reklamere for ting, som det ikke var tilladt at reklamere for i Danmark – politiske partier og andre fæle ting.

Hvis nogen skriver noget på Facebook på dansk, må man formode, at det er målrettet et dansk publikum. Ikke desto mindre ligger udbyderen i et andet land og i dette tilfælde uden for EU. Hvordan løser man problemet med, at æterbårne ytringer teknisk set fremsættes i det land, hvor udbyderen hører hjemme, selv om de i praksis fremsættes i andre lande?

Og hvor langt er regeringen nået i sine sonderinger i forbindelse med grundlovsforbuddet? Venstre lægger vægt på, at den bliver overholdt.

Anne Valentina Berthelsen: Høringsparterne understreger, at definitionen af terrorrelateret indhold i forslaget er ret bred. Hvad er regeringen vurdering af definitionen? Er det tilstrækkeligt afklaret, hvad tjenesteudbyderen kan administrere? Hvad er det for et ansvar, som de pålægges?

Med hensyn til det uskrevne grundlovsforbud: Vurderer regeringen, at det er blevet løst i de seneste trilogforhandlinger, og hvordan regner regeringen i benægtende fald med at løse problemet?

Alex Ahrendtsen: Ministeren nævnte Kommissionens holistiske tilgang. Det er altid godt at have en holistisk tilgang. En af grundene til, at vi har terror og terror på nettet, er, at vi har fået nogle mennesker ind i landet, som udnytter vores frie samfund. Dermed hænger det sammen med de åbne ydre grænser. Jeg har godt set, at der er afsat nogle ekstra midler til Frontex i de kommende år, og at man vil udbygge Frontex-samarbejdet, men det er stadigvæk forsvindende lidt. Agter regeringen at angribe det holistisk og også på dette rådsmøde tale om styrkelsen af de ydre grænser, så vi undgår på længere sigt at skulle bruge endnu flere ressourcer på at bekæmpe terror og terroropfordringer på nettet, som jo egentlig bare er en udløber af, at man ikke har styr på de åbne grænser?

Kim Valentin: Som politiker reagerer man automatisk på nogle ord. Er ordet "terror", må vi straks forbyde det eller gøre noget. Jeg mener, at forslaget er et godt eksempel på, at man forsøger at modvirke terrorrelateret indhold på nettet, fordi det skal ikke være der, hvis det er terrorrelateret. Spørgsmålet er så bare, hvad vi taber på gulvet i forsøget? Derfor lytter jeg meget til høringssvarene; Dansk Erhverv og Dansk Industri udtaler sig kritisk.

IT-Politisk Forening har f.eks. fremhævet, at myndigheder i udlandet i praksis kan påbyde fjernelse af indhold herhjemme, fordi man har en gensidig anerkendelse af kompetente myndigheder. Er ministeren opmærksom på det forhold, eller kan ministeren afvise, at det er gældende? Det er et problem, hvis udenlandske myndigheder kan påbyde danske virksomheder at fjerne noget. Det må trods alt være de danske myndigheder, der gør den slags.

Desuden siger IT-Politisk Forening, at det vil være godt, hvis man strammer op om forslaget, så det alene omhandler indhold med direkte opfordring til udførelse af terrorhandlinger. Jeg forstår deres bemærkninger således, at man i al for høj grad risikerer at komme i karambolage med ytringsfriheden, hvis man gør forslaget for bredt. Det er lige præcis der, man skal være forsigtig med disse tiltag; terrorhandlinger skal selvfølgelig modvirkes, men vi er nødt til samtidig at kigge på indskrænkningerne af ytringsfriheden. Det er også noget, som Dansk Erhverv og Dansk Industri er kritiske over for i deres høringssvar.

Justitsministeren: Det uskrevne grundlovsforbud går ud på, at andre myndigheder ikke må udøve myndighed i Danmark. Det vil sige, at myndigheder beliggende i andre lande ikke kan give et pålæg om, at materiale skal pilles ned fra en dansk side. Men nu er EU ved at vedtage, at dette er en mulighed, og derfor har vi en situation. Dette skal vi gøre opmærksom på – som svar til Anne Valentina Berthelsen – og det gør vi ved at give en kort erklæring om, at vi vil overholde forordningens

regler inden for rammerne af grundloven. På den måde vil vi sikre, at et påbud til en virksomhed samtidig gives via en dansk myndighed, og at det først sættes i kraft efter den danske myndigheds tidsfrist. Således opnår man det, som forordningen vil, men via en dansk myndighed.

Med hensyn til om definitionen er for bred, er der overordnet grund til at være positivt indstillet over for forslaget. Der er virkelig grund til at sikre, at vi kan bekæmpe spredningen af terrorrelateret indhold på nettet. Som Jan. E. Jørgensen sagde, er situationen den, at materiale færdes uhindret på tværs af landegrænser og kan søges uhindret på tværs af landegrænser. Derfor kalder det på en regulering, som kan virke på tværs af landegrænser.

Når der er grund til at gå lidt til stålet, er det, fordi nogle af de terrorister, som er allersværest at fange – de såkaldte "ensomme ulve" – ikke tilhører nogen organisation, men typisk bare sidder derhjemme, hvor de finder inspiration til forskellige handlinger på nettet og bliver radikaliseret osv. Derfor er der grund til, at vi tager terrortruslen alvorligt og sikrer, at vi kan handle på tværs af de europæiske grænser.

Det modsatte hensyn er, at det i et eller andet omfang er en begrænsning af ytringsfriheden, når man tvinger folk til at fjerne materiale fra nettet. Derfor skal man sikre, at der rent faktisk er tale om terrorrelateret indhold.

Angående den holistiske tilgang er det sådan, at der vil være den bløde side, f.eks. anti-radikaliseringssprogrammer, og den hårde side: muligheden for effektiv retsforfølgelse. De åbne grænser vil også blive drøftet på mødet, men i den del der hører under udlændinge- og integrationsministeren.

Kim Valentin: Lad os antage, at en tysk myndighed henvender sig til en dansk myndighed og siger, at de ønsker, at en konkret side skal lukkes ned. Sker der så en reel sagsbehandling i Danmark, eller anerkender man uden videre myndigheden i Tyskland som en kompetent myndighed, selv om det er os som skal lave påbuddet? Eller hvordan foregår det? Det er netop dette, IT-Politisk Forening problematiserer – at det i praksis vil foregå sådan. På så følsomt et område må vi være helt åbne om, at det er det, der sker.

I kraft af mit folkeoplysningsordførerskab – folkeoplysning er jo skabt i lyset af alt det, der skete op til 2. verdenskrig – er jeg meget opmærksom på, når der sker noget med ytringsfriheden, hvilket der kommer til i denne sammenhæng. Derfor er det vigtigt, at vi i drøftelserne om, at terror skal bekæmpes, også diskuterer, hvad terror er. For nogle er terror én ting, for andre noget andet. Hvordan bedømmer man det? Vi kan ikke lade være med at lytte til de diskussioner, som de høringsberettigede parter tager op. Skal det være sådan, at vi hver gang, der uberettiget lukkes ti ned, finder én, hvor det var berettiget? Eller er det én for hver 100 eller 1000? Jeg er enig i, at vi skal have fat i de ensomme ulve, men spørgsmålet er, hvad skaden egentlig vil være på alt det andet? Det har vi ikke haft nogen grundlæggende snak om.

Anne Valentina Berthelsen: Jeg kan forstå på ministeren, at han ikke mener, at definitionen er for bred. Ellers må han rette mig. Men i tilfælde af at vi pludselig befinder os i en situation, hvor forslaget viser sig at have en masse utilsigtede konsekvenser, kan ministeren så give sit bud på, hvilke muligheder vi har for at moderere det?

Søren Søndergaard: Jeg synes, at Kim Valentin har fat i nogle centrale pointer. Vi skal jo huske, at Nelson Mandela først blev fjernet fra USA's terrorliste, efter han blev indsat som præsident i Sydafrika. Det siger jo lidt om definitionsproblemerne i forbindelse med, hvornår man er terrorist

eller ej. Det er definitionen, som er mit store problem. Hvis ministeren ikke mener, at denne definition skal være smallere, kan vi så få ham til at skrive nogle eksempler ned på, hvad der kan opfattes som terrorrelaterede udtalelser – særligt dem, der ligger på kanten – og hvor langt ud til kanten, ministeren vil gå.

Det er relevant i forbindelse med punkt 4 om promovning af terrorgruppers aktiviteter. Vi har diskuteret det ret meget i EU, for som alle husker, var det årsagen til, at Tyrkiet ikke fik visumfrihed til EU. Det var, fordi vi sagde, at terrordefinitionen i deres straffelov var alt for bred. Folk blev straffet efter terrorloven for nogle ting, som vi ikke kunne acceptere. Et eksempel på, hvad der blev opfattet som terrorisme i Tyrkiet, var f.eks. ytringen: "Jeg ønsker fred mellem det kurdiske og det tyrkiske folk". Det var en opfordring til separatisme og dermed en støtte til terrorisme. Folk var blevet fængslet i Tyrkiet for at sige "Jeg ønsker fred mellem det kurdiske og det tyrkiske folk".

Men spørgsmålet er, hvor grænsen går, når man har en formulering, som lyder "promovning af terrorgruppers aktiviteter". Hvornår går en ytring fra at være udtryk for et legitimt politisk synspunkt til at være promovning af en terrorgruppe med samme synspunkt, men hvor den handling, der følges af, absolut ikke er acceptabel og legitim? Ud over hvad ministeren kan sige her, tror jeg, at det ville være hjælpsomt, hvis man kunne prøve at lave et papir, hvor grænserne er søgt beskrevet bedre, til når vi skal tage endelig stilling til det. Så kan vi altid sende det ned til EU og spørge, om de opfatter det på samme måde.

Jeg forstår, at vi alle er enige om, at grundlovsproblemet ikke er løst endnu.

Alex Ahrendtsen: Der er ikke grænser for, hvor kreativ man bliver i Danmark, når man gerne vil være med i noget. Som forordningen lægger op til det, vil en tysk myndighed bl.a. kunne bede en myndighed i anden stat eller en IT-udbyder om at handle på et terrorrelateret problem. Det kan vi ikke være med til i Danmark på grund af grundloven og sandsynligvis også på grund af retsforbeholdet, men regeringen lægger op til, at en tysk myndighed kan kontakte en dansk myndighed, der så kontakter IT-udbyderen. Hvilken karakter har den henvendelse? Vil den danske myndighed kunne sige, at man ikke har tid til det, ikke har ressourcer til det eller ikke anser det for at være et problem i henhold til dansk lov? Hvilke konsekvenser får det, hvis danske myndigheder anlægger den vinkel?

Hvis de danske myndigheder opfatter det som en henvendelse, de ikke kan sige nej til, kommer de så ikke til at begå grundlovsbrud, hver eneste gang vi får sådan en henvendelse? Jeg er fuldstændig enig med Søren Søndergaard i, at vi slet ikke er færdige med at diskutere det. Jeg håber, ministeren kan oplyse mig om problemets karakter.

Jan E. Jørgensen: I henhold til grundloven kan man få prøvet myndighedens afgørelser ved domstolene. Hvordan vil man tackle det her, når det i realiteten er en myndighed i et andet land, hvis afgørelse en dansk domstol efterfølgende skal prøve lovligheden af?

Justitsministeren: Der vil ikke ske reel sagsbehandling i Danmark. Hvis vi ikke havde vores uskrevne grundlovsforbud ville en henvendelse fra en myndighed i et andet land om fjernelse af terrorrelateret indhold blive gennemført ved direkte myndighedsudøvelse. Da vi har det uskrevne

grundlovsforbud, vil det som sagt køre via en dansk myndighed; påbuddet sendes direkte til hostingtjenesten og den danske myndighed, der formentlig vil blive placeret i PET, Politiets Efterretningstjeneste, som så giver påbuddet.

Med hensyn til ytringsfriheden og den brede definition af terrorrelateret indhold, er sandheden i øjeblikket – og Søren Søndergaards illustration fra Tyrkiet beskriver det meget godt – at der er stor forskel på, hvordan landene bekæmper terrorindhold på nettet, men også på definitioner, krav og sanktioner. Jeg tror, at vi må sige, at Tyrkiet ligger uden for normalområdet, hvis man ser på Europa. Derfor er pointen at få en ensartet definition, så myndigheder i et andet land kan henvende sig, uden at man først skal blive enige om definitionen af terrorrelateret indhold. Definitionen er i vidt omfang sammenfaldende med definitionen i terrordirektivet, som er omfattet af retsforbeholdet. Definitionen er ikke på plads endnu, al den stund den politiske proces fortsat finder sted. Vi har prøvet at gengive definitionen, så godt vi kunne, i besvarelsen af spørgsmål 524, alm. del i Retsudvalget i folketingsåret 2019-20.

Hvad angår Anne Valentina Berthelsens spørgsmål – at man er inde i en klassisk politisk proces, hvis man fjerner for meget: Hvis det er, fordi det administreres forkert, eller reglerne er forkerte, så må man påbegynde processen for at italesætte det og få ændret reglerne, akkurat som herhjemme. Hvis der administreres forkert, vil det som udgangspunkt være domstolene, der skal sige, at beslutningen ikke ligger inden for rammer af reguleringen.

Det er også så langt jeg kan komme i svaret til Søren Søndergaard og til Kim Valentin, for så vidt angår grænse og afvejning mellem på den ene side hensynet til effektivt at bekæmpe terror (og dermed beskytte os alle sammen) og på den anden side hensynet til at kunne have så meget ytringsfrihed som muligt. Det er et problem, som vi slås med ikke bare i EU-regi, men også herhjemme: Hvordan vi skal regulere nettet? Vi står med et stort og i vidt omfang ureguleret område med hensyn til, hvem der har ansvaret.

NOT Jan E. Jørgensen spurgte, hvordan domstolsprøvelsen egentlig vil foregå. Det er et interessant spørgsmål. Hvis man har et påbud i et andet land, som går direkte ind hos os via en myndighed til en virksomhed i Danmark, hvem sagsøger man så, hvis man vil udfordre påbuddet? I Danmark ville man som udgangspunkt kunne sagsøge enheden i PET, som bare har sendt det videre, men det svarer jo ikke reelt på spørgsmålet, så det ønskede svar må jeg vende tilbage med.

Jan E. Jørgensen: Det er interessant, fordi danske myndigheder ikke foretager nogen selvstændig sagsbehandling af anmodningen fra et andet lands myndigheder, men ikke desto mindre vil – som jeg ser det – skulle stå til ansvar retligt for de beslutninger, som i realiteten er truffet et andet sted.

Alex Ahrendtsen: Jeg bed mærke i, at der ifølge ministeren ikke sker nogen dansk sagsbehandling, hvilket jeg finder ekstremt problematisk og dybt bekymrende. Hvis der ikke sker nogen dansk sagsbehandling, hvordan kan grundloven så været overholdt? Så bliver den danske myndighed jo bare et ekspeditionskontor. Det må ministeren gerne uddybe.

Justitsministeren: Der vil ikke være nogen dansk sagsbehandling, og det uskrevne grundlovsforbud vil være overholdt, så længe den danske myndighed er inddraget, også selv om der ikke sker nogen egentlig sagsbehandling. Så der vil ikke være noget brud på grundloven med den mekanisme.

2. Rådskonklusioner om intern sikkerhed og europæisk politipartnerskab/ andre forhold relateret til intern sikkerhed

– Politisk drøftelse

Videokonference 14/12-20 – RIA – bilag 2 (samlenotat side 26)

Justitsministeren: Der er lagt op til en bredere drøftelse af intern sikkerhed med afsæt i en styrkelse af politisamarbejdet i Europa. Punktet skal ses i forlængelse af Kommissionens strategi for EU's interne sikkerhed fra juli i år og drøftelser under tidligere formandskaber af bl.a. fremtiden for EU's interne sikkerhed. Det tyske formandskab har så at sige samlet trådene i en strategisk ramme under overskriften "Et europæisk politipartnerskab".

Jeg ser frem til drøftelsen. For EU's interne sikkerhed er jo uhyre vigtig. Det tyske formandskabs forslag om politipartnerskaber og intern sikkerhed er udlagt i et sæt rådskonklusioner. Der lægges op til at udpege nogle overordnede milepæle for politisamarbejdet i perioden 2021-2025. Milepælene består bl.a. i, at alle polititjeneste på alle tidspunkter skal have adgang til den information, der er nødvendig for, at de kan udføre deres arbejde. En anden milepæl er, at medlemsstaterne og EU skal implementere tekniske løsninger for de retshåndhævende myndigheder, så de kan kommunikere sikkert og fortroligt i alle situationer. For at understøtte milepælene er der udpeget en række fokuspunkter:

1. at styrke det europæiske politisamarbejde, herunder samarbejdet mellem politimyndigheder på tværs af grænser;
2. at udnytte teknologiske fremskridt, herunder retshåndhævende myndigheders brug af kunstig intelligens;
3. globale udfordringer og internationalt samarbejde på sikkerhedsområdet, hvor der er lagt op til, at der skal være et samarbejde med tredjelande;
4. at bekæmpe grænseoverskridende organiseret kriminalitet, hvor der er lagt særlig vægt på narkotikakriminalitet, seksuel udnyttelse af børn, handel med skydevåben og menneskehandel; og
5. at forebygge og bekæmpe terrorisme og ekstremistisk vold. Punktet understreger vigtigheden af forebyggende tiltag mod radikaliserings og medlemslandenes fortsatte fokus på fremmedkrigere, som søger tilbage til Europa. Derudover omfatter punktet styrket informationsudveksling om kendte terrorismetænkte og voldelige ekstremister.

Generelt om EU's terrordagsorden

Lige netop det sidste tema skal i øvrigt ses i sammenhæng med det generelle fokus, der for tiden er på terrorbekæmpelse i EU i kølvandet på de seneste terrorhændelser i Frankrig og Østrig. Så sent som i går præsenterede Kommissionen en bred og ambitiøs dagsorden om terrorbekæmpelse, der skal sætte rammen om EU's terrorbekæmpelsesstrategi de næste fire år. Kommissionens dagsorden er udtryk for en holistisk tilgang til området, og den dækker mange aspekter af terrorbekæmpelse. Den brede tilgang minder i øvrigt om den strategi, vi selv har herhjemme, hvor vi anerkender, at bekæmpelse af terrorisme ikke kun kræver dygtig efterforskning, men et fokus på alle aspekter af terroren, herunder anti-radikalisering.

Strategien er i disse timer genstand for drøftelser blandt EU's stats- og regeringschefer, og det kan meget vel tænkes, at elementer fra disse drøftelser vil blive bragt op under rådsmødet på mandag. Jeg ser frem til at følge diskussionerne, og hvordan Kommissionens forslag bliver modtaget. Fra dansk side hilser vi generelt nye tiltag, der kan styrke og forbedre EU's interne sikkerhed, velkommen. Af den grund ser vi også positivt på udkastet til rådskonklusioner.

Anne Valentina Berthelsen: Kan ministeren sætte nogle ord på regeringens prioriteringer angående politipartnerskabet? I rådskonklusionerne blev der lagt op til, at der skal være et tæt samarbejde med Europol. Dog er Danmark som følge af retsforbeholdet ikke en del af Europol; vi har en samarbejdsaftale om det operative og det strategiske og har også for nyligt drøftet Europol. Er der dele, som Danmark ikke kan deltage i på grund af retsforbeholdet, men som måske er vigtige for danske interesser?

Justitsministeren: Politipartnerskabet vil potentielt påvirke vores relation til Europol eller i øvrigt støde ind i vores forbehold. Det kommer an på den konkrete regulering.

3. Eventuelt

Uformelle videokonferencer

Den fungerende formand: Hvad betyder det, når der er tale om en uformel videokonference? Det er vel ikke mere uformelt, end at I reelt drøfter de politiske forslag? Dybest set er det eneste uformelle vel, at mødet foregår over video i stedet for fysisk.

Justitsministeren: Når det er uformelt, kan der ikke træffes egentlige beslutninger, men i den særlige covid-19-situation har Rådet har besluttet, at man kan træffe beslutninger midlertidigt, som så vedtages i en særlig skriftlig procedure.

Den fungerende formand: En ting er, at man *formelt* ikke træffer beslutninger formelt på det uformelle videomøde, men træffer man så *reelt* beslutningerne der?

Justitsministeren: Hvis medlemsstaterne udtaler sig i samme retning, bliver beslutningen reelt truffet på mødet. Men det kan også være, at den i virkeligheden ikke reelt bliver truffet på mødet, men senere i den skriftlige procedure. Selv om det formelt set er den skriftlige procedure, hvor beslutningerne træffes, kan jeg ikke sige, at det også reelt set der, at de træffes. Tilstedeværelsen på mødet betyder noget for diskussionerne og udveksling af synspunkter.

Søren Søndergaard: I forbindelse med uformelle diskussionen påkalder spørgsmålet om Europol og den situation, vi kan stå i om meget få dage, sig en vis opmærksomhed. Den 1. januar er Storbritannien vel pr. definition ude af Europol, og derfra lægger de ikke længere oplysninger ind, ligesom vi ikke længere kan trække oplysninger derfra. Derfor kunne det være relevant at høre, om det er noget, man tager op som et punkt på dagsordenen, eller om det foregår ad andre kanaler.

Justitsministeren: Svaret er nej. Jeg deltager på mødet via Skype på de punkter, der vedrører mit område. Der er ingen uformel dialog. Det gode ved det er, at man slipper for at rejse til Bruxelles. Det dårlige er, at man ikke får den snak med kollegerne, som der kan være behov for.

4. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

Punkt 5. Uformel videokonference for EU's energiministre den 14. december 2020

EUU alm. del (20) – bilag 146 (kommenteret dagsorden)

Klima-, energi- og forsyningsministeren forelagde alle punkter til orientering.

1. Sektorintegration – grøn omstilling og ny lovgivning

– *Udveksling af synspunkter*

KOM (2020) 0299

Videokonf. 14/12-20 – transport, tele og energi – bilag 1 (samlenotat side 2)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Drøftelsen forventes at tage udgangspunkt i den sektorintegrationsstrategi, som Kommissionen lancerede i sommer. Fokus vil især være på mulige politiske tiltag samt på energisektorens bidrag til et opjusteret klimamål for 2030. Sektorintegrationsstrategien udgør Kommissionens køreplan for, hvordan det europæiske energisystem bør omstilles på vejen mod klimaneutralitet i 2050.

Regeringen støtter generelt stærkt op om, at energisektoren skal yde et markant bidrag til den grønne omstilling. Regeringen har i den forbindelse især opfordret til, at udbygningen af vedvarende energi styrkes på europæisk plan, og at der sættes fokus på at videreudvikle de europæiske energisystemer. Dette kræver elektrificering, lagring og ikke mindst sektorintegration. Der er helt sikkert et stort potentiale i at tænke flere forskellige sektorer sammen, hvis vi skal nå vores klimambitioner. I den forbindelse er især grøn hydrogen og Power-to-X, der er produceret på vedvarende energi, relevante.

Regeringen støtter derfor overordnet strategiens fokus på at få integreret de forskellige energi- og forsyningssektorer bedre og få udnyttet de synergier, der er mellem el, gas og fjernvarme. Vi deler Kommissionens analyse af, at elektrificering er den mest omkostningseffektive måde at integrere vedvarende energi på, og at grønne gasser og brint bør anvendes der, hvor elektrificering ikke er en omkostningseffektiv løsning. Regeringen støtter desuden, at energieffektiviseringsindsatsen i særlig grad målrettes en omkostningseffektiv reduktion af fossilt energiforbrug.

Katarina Ammitzbøll: Sektorkoblingen er jo der, hvor vi bl.a. har en meget stærk position inden for forskning. Vi kæmpede ihærdigt for, at regeringen skulle prioritere sektorkoblingen højere i forbindelse med grøn forskning. Jeg ved godt, det hører under et andet ressort, men der er jo en kobling mellem viden og de departementer, som eksekverer på det. For at sektorkoblingen skal lykkes, kræver det, at vi skaber nogle bedre regionale markeder og regionale markedskoblinger. Derfor vil jeg gerne spørge, hvordan ministeren vil sikre, at vi er stærke på sektorkobling; her tænker jeg f.eks. på PowerLabDk. Hvordan kan vi skabe en bedre kobling, så vi kan få afsætning for vores systemer og skabe flere regionale markedsandele? Vi må også huske at se på tariffer i den sammenhæng. Det er mere komplekst end bare den tekniske løsning.

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Det vigtigste er, at det europæiske energimarked reelt bliver integreret. Så er vi kommet et godt stykke vej.

2. Rådskonklusioner om havvind

– Vedtagelse i skriftlig procedure

KOM (2020) 0741

Videokonf. 14/12-20 – transport, tele og energi – bilag 1 (sammenotat side 8)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Rådskonklusionerne skal ikke drøftes på det uformelle møde, men vil blive vedtaget i skriftlig procedure. Konklusionerne understreger bl.a., at havvind udgør en helt central del af Europas grønne omstilling. Med Kommissionens nye havvindsstrategi in mente ser vi ind i en 25-fordobling af EU's samlede havvindskapacitet frem mod 2050. Målet er at nå 300 GW for at kunne indfri EU's mål om klimaneutralitet.

Det betyder, at vi på europæisk plan – ligesom herhjemme – skal overveje spørgsmål som udbygning af infrastruktur, forsyningskæder og markedsløsninger, der understøtter denne udbygning.

Regeringen støtter stærkt Kommissionens havvindsstrategi, og det har netop været en hovedprioritet for mig at opfordre Kommissionen til at prioritere havvind. Dette talte jeg med kommissæren om, da hun besøgte Danmark som det første EU-land. Besøget omfattede en tur til Esbjerg for at lære af de danske erfaringer. Det er derfor særligt positivt, at strategien har et højt ambitionsniveau for havvind og fremhæver vigtigheden af udbygning med hybride projekter, såsom vores energiøer.

Regeringen finder det også vigtigt, at EU fastholder fokus på en markedsbaseret grøn omstilling, der sikrer, at de mest omkostningseffektive grønne løsninger fører an. Dette vil sikre lavere priser til både forbrugere og virksomheder. Regeringen arbejder desuden for, at reguleringen støtter op om hybridprojekter som de danske energiøer, og at der sikres sameksistens mellem klima og biodiversitetshensyn. Derfor byder vi fra dansk side det tyske formandskabs fokus på havvind velkomment og kan af de grunde, som jeg har nævnt, støtte rådskonklusionerne.

Ulla Tørnæs: Det er godt, at regeringen bakker op om rådskonklusionerne. Der ligger nogle fantastiske perspektiver i dem, men det forholder sig dog sådan, at der er et teknologisk kapløb i gang: Hvem får først etableret en energiø, og hvem kan gøre det på den mindst omkostningskrævende måde? Hvornår forventer regeringen at træffe endelig beslutning om etableringen af vindøerne, jf. tidligere beslutninger i Folketinget? Det er vigtigt, at vi fastholder vores førerposition på havvindområdet. Kan ministeren oplyse, hvor langt andre lande er på feltet, primært nabolande som Tyskland og Holland?

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Der sker heldigvis meget; Kommissionens havvindstrategi – og det jeg siger nu er måske lidt karikeret og overdrevet – kunne ikke være skrevet bedre i København. Vores mærkesager er i høj grad trådt igennem. Der er et enormt potentiale i Nordsøen, og der bliver peget på netop de områder, hvor vi skal blive bedre til at samarbejde. Kommissionen lægger virkelig vægt på de integrerede projekter, at man kan lave en decideret hub, f.eks. en energiø.

Mange steder diskuterer man det stadig, men i Danmark er man længst med de konkrete projekter. Vi indgik aftalen i juni, og i sidste måned traf vi beslutning i forligskredsen om placering af vindmølleparkerne ved Bornholm og et bruttoområde for konstruktionens placering i Nordsøen. Vi har

endnu ikke besluttet, hvilken konstruktionstype det skal være – en sænkekasse-ø, der fyldes med sand, en platform eller en tredje løsning. Dette har selvfølgelig betydning for placeringen.

I forligskredsen er man i gang med en møderække; først i det nye år regner man med at kunne træffe beslutninger om de næste skridt, herunder som nævnt konstruktionstype og desuden udbudsmodellen. Det kommer vi til at forhandle intensivt om i januar måned, da vi har en ambition om, at der skal være færdigt hurtigst muligt – gerne inden 2030. Det er enormt ambitiøst og kræver en del. Tidsplanerne er stramme: Mange af de forundersøgelser, der skal laves, skal foregå på bestemte tidspunkter af året, så hvis projektet skrider bare en måned, kan det blive udsat i ret lang tid.

Sideløbende er jeg i dialog med kolleger fra de øvrige lande, fordi den økonomiske rentabilitet i EU er afhængig af udenlandsforbindelser. Vi kommer til at producere langt mere el, end vi kan bruge i Danmark. Vi kommer til at udbygge med 2 gigawatt ved Bornholm, 3 gigawatt i Nordsøen med mulighed for at udvide til 10 gigawatt, plus 1 ved Hesselø, og 1 gigawatt siger man er strøm nok lidt under en million hjem. Det betyder, at vi skal eksportere el til andre lande, og normalt tager den slags samtaler årevis, men det har vi også kun nogle få måneder til. Derfor bliver vi nok nødt til at finde ud af at indgå en ny type aftale. Det bliver ikke sådan, at der ligger en fiks og færdig model, første gang vi sætter pen til papir med partnerlandene. Det bliver nok noget med så vidt som muligt at skabe forpligtende samarbejder om at arbejde os tættere på den endelige beslutning. Der er stor interesse fra lande som Tyskland, Polen og Holland.

3. Rådskonklusioner om et europæisk brintmarked

– Vedtagelse i skriftlig procedure

KOM (2020) 0301

Videokonf. 14/12-20 – transport, tele og energi – bilag 1 (sammenotat side 11)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Rådskonklusionerne forventes vedtaget i skriftlig procedure. Konklusionerne understreger bl.a. behovet for at understøtte udviklingen af et europæisk brintmarked. Dette gælder især de sektorer, der ellers er svære at omstille til vedvarende energi. Det præciseres desuden i konklusionerne, at der skal være et særligt fokus på vedvarende brint.

Regeringen er enig i, at der skal sættes et særligt fokus på vedvarende brint i EU-regi, da det kan bidrage til den grønne omstilling, primært i sektorer, der er svære at omstille til vedvarende energi. Det er også med det sigte, at regeringen aktivt er gået ind i arbejdet med den europæiske brintalliance. Regeringen kan derfor på baggrund heraf støtte rådskonklusionerne, da de er med til at sætte fokus på vigtigheden af klimaneutralitet og et europæisk brintmarked, der kan understøtte dekarbonisering.

Anne Valentina Berthelsen: Der er fantastiske udviklingsperspektiver i brint, især med henblik på tung transport. Jeg hører på vandrørerne, at der pågår en diskussion om brintstrategien; bl.a. er nogle bekymrede for, at man får skabt en kattelem til anvendelse af atomkraft for at producere grøn brint, hvilket Socialistisk Folkeparti selvsagt er lidt bekymret for. Selv om vi først og fremmest koncentrerer os om, hvad der sker i Danmark, kan man ikke desto mindre rette blikket ud i Europa. Kan ministeren redegøre for, hvad det er for en diskussion, og hvilke positioner de forskellige lande indtager, herunder Frankrig og østlandene? Kan ministeren bekræfte, at det er Danmarks holdning, at EU-midler ikke skal bruges til at støtte atomkraft? Vil ministeren arbejde for, at der ikke via brintstrategien bliver mulighed for at støtte brint produceret med atomkraft?

Kim Valentin: Hele afsnittet om brint og grønne gasser er utrolig vigtigt. Man kan i virkeligheden spørge, om vi har været for uambitiøse i aftalen. Når man foretager grønne investeringer og om-lægger produktioner, så er rentabiliteten meget vigtig at have for øje, i hvert fald for dem, der skal tjene penge på det. Prisen på fossile brændsler må jo falde, efterhånden som efterspørgslen på dem falder, hvilket man må forvente i lyset af alle vores indsatser. Har vi nogle tal på, hvordan fallende priser på fossile brændsler påvirker rentabiliteten i de grønne investeringer? Har vi noget indtryk af, hvordan det påvirker subsidiestrukturen? Forventer man overhovedet et prisfald, nu når Danmark tager olieproduktionen ud? Er regeringen opmærksom på, at rentabiliteten er vigtig for investorerne? Det er trods alt ikke hverken EU eller Danmark, som investerer, men de private virksomheder.

NOT Klima-, energi- og forsyningsministeren: Heldigvis er der helt grundlæggende sket det, at havvind er faldet meget i pris. Det forventes af Det Internationale Energiagentur endog at falde op til 60 pct. yderligere. De prognoser kan vi sende over til udvalget og samtidig dykke lidt ned i det med priserne på fossile brændsler. Det Internationale Energiagentur og Kommissionen arbejder med forskellige scenarier, og nogle er bundet op på de sædvanlige prognoser, andre er bundet op på frozen policy-scenarier, og endnu andre på, hvad vil der ske, hvis verden rent faktisk levede op til Parisaftalen. Sandheden skal jo nok findes et sted midt imellem. Vi håber alle, at verden lever op til

Parisaftalen, men ikke desto mindre skal vi nok ikke nødvendigvis regne med, at store private investorer vil investere efter en så optimistisk prognose. Vi uddyber og oversender til udvalget.

Vi er foreløbig i tæt dialog med Claude Turmes fra Luxembourg, medlemmer fra Spanien og fra andre lande, der ligesom Danmark meget gerne vil undgå at få lavet en lovgivning, som de facto støtter atomkraft. De nuværende formuleringer ser gode ud, og det skal jo vedtages med enstemmighed. Hvis Luxembourg og de andre kan se sig i det, så kan Danmark også.

Det er ekspliciteret, at EU-midler ikke kan bruges til at støtte atomkraft i grøn brintproduktion, og selv om der er fokus på vedvarende energi, er det ikke eksplicit udelukket, at man må producere brint af atomkraft. Det hænger sammen med, at nogle lande ellers ikke må tage el fra deres almindelige net til formålet, fordi de har atomkraft i deres system. Det er ikke nogen helt urimelig indvending, og jeg forestiller mig, at det er årsagen til, at projektets bannerførere er gået med til det kompromis. Så jeg er ret fortrøstningsfuld på Danmarks vegne. Det har været en af vores hovedprioriteter.

Jens Rohde: Claude Turmes har mange fornuftige synspunkter, men ofte glemmer han og den øvrige venstrefløj at sondre mellem, hvornår midlerne bruges til at udvikle videre på atomkraft og støtte opbygningen af atomkraftværker, og hvornår de bruges til at sikre eksisterende atomkraftværker af hensyn til folkesundhed og menneskers generelle sikkerhed. Kan ministeren se det fornuftige i en sådan sondring?

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Det korte svar er ja. Det er fuldstændig rigtigt. Selv efter alle de diskussioner, der har været i de seneste årtier, er der i dag endnu atomkraftværker, som trænger til opgraderinger. Her spiller EU heldigvis ind, og det skal vi se positivt på.

4. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

5. Siden sidst

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

Punkt 6. Rådsmøde nr. 3782 (miljø) den 17. december 2020

EUU alm. del (20) – bilag 146 (kommenteret dagsorden)

Klima-, energi- og forsyningsministeren forelagde alle sager til udvalgets orientering.

1. Forslag til en forordning om rammerne for at opnå klimaneutralitet ("den europæiske klimalov")

– *Generel indstilling*

KOM (2020) 0080

Rådsmøde 3782 – bilag 1 (samlenotat side 2)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: På miljørådsmødet i oktober lykkedes det at tage første skridt mod en aftale om en europæisk klimalov. Rådet blev enige om en delvis politisk aftale – en såkaldt delvis generel indstilling. At den kaldes "delvis generel" sigter til, at den endnu ikke omfatter 2030-målet.

Jeg er meget tilfreds med, at det lykkedes at få en delvis aftale. Ligesom vores egen klimalov er den europæiske klimalov et vigtigt redskab, da den både udstikker en klar retning mod klimaneutralitet senest i 2050 og sætter rammerne for, hvordan vi når i mål. Med den delvise aftale har det også været muligt at starte forhandlingerne med Europa-Parlamentet. Jeg er desuden meget tilfreds med, at det er lykkedes at få sat en række danske fingeraftryk på den aftale, som vi indgik i Rådet.

Vi har bl.a. fået tilføjet en proces for, hvordan vi sætter delmål frem mod klimaneutralitet. Vi har fået styrket overensstemmelsen med Parisaftalen og dens femårige cyklus. Og vi har fået tilføjet en revisionsklausul, der sikrer, at loven skal opdateres hvert 5. år.

Når det er sagt, er det ikke nogen hemmelighed, at jeg på nogle punkter gerne have set, at loven var blevet mere ambitiøs, bl.a. at målet om klimaneutralitet ikke kun skulle være kollektivt, men skulle gælde for alle EU-landene individuelt. Derfor afgav jeg en erklæring på miljørådsmødet om netop det – sammen med Sverige, Spanien, Luxembourg og Østrig. Derudover havde jeg gerne set, at der blev sendt et klart signal om, at næste skridt for EU efter klimaneutralitet er netto-negative udledninger. Arbejdet er derfor ikke slut endnu. Vi vil fortsætte med at kæmpe for højere ambitioner i forhandlingerne med Europa-Parlamentet.

På rådsmødet den 17. december er klimaloven sat på til generel indstilling. Forventningen – eller forhåbningen – er, at stats- og regeringscheferne er nået til enighed om et nyt 2030-mål inden. Målet skal herefter indskrives i klimaloven, som det første delmål frem mod klimaneutralitet. Stats- og regeringscheferne drøfter 2030-målet i dag. Derfor kan jeg endnu ikke sige, om det vil lykkes at opnå enighed om et nyt mål – og om det med bliver muligt at lukke aftalen om klimaloven på miljørådsmødet.

Anne Valentina Berthelsen: Det er afgørende, at EU bliver enige om et øget 2030-mål nu. Jeg vil gerne rose regeringen for at have påtaget sig frontløberrollen i forhandlingerne om et mål på 65 pct. Fra Socialistisk Folkeparti er der fuld opbakning til, at regeringen stemmer for et 2030-mål på

mellem 55 og 65 pct. med de politiske kompromiser, som det nu må kræve, f.eks. for at få østlandene med.

Hvis det viser sig nødvendigt at acceptere en grad af byrdefordeling for at få Østeuropa med, vil det fra vores perspektiv være på sin plads at kræve som modydelse, at der skal laves en fælles europæisk regulering af landbruget og dets drivhusgasudledning. Snart er der forhandlinger med Europa-Parlamentet, og vi opfordrer regeringen til at støtte Europa-Parlamentets klare markering af, at LULUCF-reglerne langt fra er tilstrækkelige, f.eks. hvis man vil regne optag med i opgørelserne.

Hvordan er forhandlingssituationen lige nu med henblik på klimamålet, og hvilke politiske kompromiser kunne man forestille sig, at det ville kræve for at få østlandene med? Vi har tidligere spurg, om regeringen kunne lokkes til at støtte nogle af de udmærkede forslag, der kommer fra Europa-Parlamentet, herunder forslaget om at oprette et europæisk klimaråd. Det vil jeg gerne opfordre regeringen til og samtidig udtrykke min fulde opbakning til, at man presser på for at sikre, at 2030 målet kommer med i NDC'en.

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Man forhandler i dette øjeblik. De 65 pct., som Danmark krævede, har dog desværre kun har fået officiel støtte fra ét land, nemlig Sverige. Men det er nok heller ikke så overraskende, når vi fra begyndelsen vidste, at mange anser blot 55 pct. for overordentligt ambitiøst. Hvor forhandlingen ender, er svært at sige, og hvilke kompromiser der skal kobles til den, endnu sværere at spå om. Dog ser det ud til, at der er kommet en løsning med hensyn til budgettet – nu er jeg mere ude i at være politisk kommentator end minister – som måske kan være parkeret i sådan en grad, at den ikke kommer til at influere på beslutningen.

Jeg støtter fuld ud behovet for, at LULUCF bliver opgraderet i EU. Vi har selv lige haft problemet i Danmark, da vi skulle forhandle om nye regler for et CO₂-fortrængningskriterium. Der er ikke rigtig noget EU-lovgivning at læne sig op ad, hvorfor vi er tvunget til at udskyde vores egen implementering af kriterierne, som skal sikre, at man ikke træffer nogle beslutninger i ét land, som fører til større udledninger i et andet land.

Byrdefordelingen vender vi tilbage til, da beslutningen, som forhåbentlig bliver truffet i dag, vil være af overordnet karakter. For Danmark har det været vigtigt at gøre klart, at alle lande helst skulle med på målsætningen om mindst 55 pct. Jo tidligere vi kan komme væk fra byrdefordelingen, og jo tidligere man kan indføre fælles europæiske målsætninger, desto bedre. Det skal ikke afholde nogle af landene fra at sætte højere mål. Det ville være paradoksalt at indføre en byrdefordeling, der resulterer i, at et land som Danmark vil blive presset til at gå højere end 70 pct., fordi man netop ikke har fælles regler på tværs af sektorer.

2. EU's opdaterede NDC

– Vedtagelse

Rådsmøde 3782 – bilag 1 (samlenotat side 24)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Som jeg nævnte for udvalget i oktober, handler opdateringen af EU's NDC i høj grad om EU's klimamål for 2030. En opdatering af EU's NDC vil derfor ikke kunne vedtages, medmindre der forinden er en aftale på plads om et opjusteret klimamål for 2030. NDC'en kan kun vedtages med enstemmighed. Resten af NDC'en har et mere teknisk fokus og indeholder bl.a. en teknisk beskrivelse af de EU-tiltag, der er taget siden ratificeringen af Paris-aftalen for at sikre, at EU lever op til sit klimabidrag. Denne del burde være uproblematisk.

Regeringen støtter generelt udkastet til EU's NDC og lægger i den forbindelse stor vægt på, at EU indleverer et opdateret – og opjusteret – klimabidrag til UNFCCC i 2020. Dog lægges der samtidig stor vægt på, at EU's opjusterede klimamål indgår i NDC'en.

Søren Søndergaard: Er det rigtigt, at Storbritannien har sat eller er ved at sætte et mål på 68 pct.?

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Som jeg forstår det, har Storbritannien sat deres NDC til 68 pct. i forhold til 1990. Det er tæt på det danske, når man tænker på, at der er tale om et noget større land end Danmark.

3. Rådskonklusioner om digitalisering til gavn for miljøet

– Vedtagelse

Rådsmøde 3782 – bilag 1 (samlenotat side 28)

Klima-, energi- og forsyningsministeren: Rådskonklusionerne sætter fokus på, at digitale teknologier kan være effektive redskaber til at fremme miljøbeskyttelse, bevarelse af natur og biodiversitet samt sikre klimahandling.

Konklusionerne fokuserer derfor bl.a. på vigtigheden af

- bedre miljøovervågning og brugen af nye løsninger til at indsamle miljødata;
- behovet for en politik, der muliggør udnyttelse af de positive virkninger af digitalisering, samtidig med at dens miljømæssige ulemper håndteres; samt ikke mindst
- behovet for en hurtig udrulning af højhastighedsforbindelser som en forudsætning for en digitalisering, der bidrager til at nå EU's miljø- og klimamål.

Regeringen er enig i, at digitale teknologier har et stort potentiale til at nå de ambitiøse miljø- og klimamål, som EU har sat sig. Hvis potentialet skal udnyttes, er det vigtigt, at adgangen til højhastighedsnet udbredes mest muligt. Regeringen er også enig i, at der bør fokuseres på at begrænse de negative konsekvenser for miljø og klima af den digitale omstilling. På denne baggrund støtter regeringen rådskonklusionerne.

FO Punkt 7. Rådsmøde nr. 3782 (miljø) den 17. december 2020
EUV alm. del (20) – bilag 146 (kommenteret dagsorden)

Miljøministeren forelagde punkt 4 som forhandlingsoplæg. De øvrige punkter blev forelagt til orientering.

FO 4. Kommissionens forslag til ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1367/2006 af 6. september 2006 om anvendelse af Århuskonventionens bestemmelser om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet på Fællesskabets institutioner og organer
– *Generel indstilling*
KOM (2020) 0642
Rådsmøde 3782 – bilag 2 (samlenotat side 2)

Miljøministeren: Århusforordningen skal sikre, at EU-institutionerne efterlever Århuskonventionen, som handler om offentlighedens adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet.

Et udvalg under Århuskonventionen har udtrykt kritik af forordningen. Kommissionen har derfor fremsat forslag til en ændring med henblik på at styrke ikke-statslige organisationers klagemuligheder.

Åbenhed i offentlige beslutningsprocesser er vigtigt for regeringen. Vi har desuden en særlig aktie i det konvention grundet dens navn. Vi mener i høj grad, at EU – inden for traktatens rammer – bør sikre overholdelse af Århuskonventionen. EU bør så vidt muligt imødekomme kritikken af Århusforordningen og dermed fremme NGO'ernes rettigheder over for EU som institution.

Der er nogle begrænsninger i EU-retten og EU-domstolens retspraksis i forhold til nogle af udvalgets kritikpunkter, men det er vigtigt for mig at sige, at vi lægger vægt på, at kritikpunkterne efterleveres så vidt muligt. Med forslaget lægges der op til at udvide NGO'ernes klagemuligheder. Det gælder både om NGO'ernes mulighed for at anmode om administrativ prøvelse, og at man fremadrettet kan klage over alle retsakter, der er i strid med EU's miljølovgivning. Yderligere lægges der op til at forlænge frister for anmodninger og svar.

- FO** Regeringens forhandlingsoplæg går derfor ud på, at man fra dansk side støtter forslaget, idet man arbejder for,
- at Århusforordningen så vidt muligt imødekommer kritikken fra overholdelsesudvalget under Århuskonventionen; og
 - at Århuskonventionen efterleveres inden for EU's institutionelle og retlige rammer.

Søren Søndergaard: Som jeg har forstået det, har Overholdelsesudvalget bragt fire anbefalinger. For det første er definitionen af forvaltningsakterne, som NGO'erne kan få prøvet, for snæver. For

det andet skal alle forvaltningsakter, der vedrører miljøet, skal kunne anfægtes og ikke kun retsakter, der hører under miljølovgivningen. For det tredje skal mekanismer for administrativ prøvelse gøres tilgængelige for andre i offentligheden og ikke kun NGO'er. For det fjerde skal retsakter, der ikke er juridisk bindende og har ekstern virkning, også kunne prøves.

Det forslag, vi behandler her, handler om at acceptere to af de anbefalinger, nemlig de første to og ikke de sidste to. Vi kan jo kun støtte, at man lytter til Overholdelsesudvalget på de to første punkter, men det rejser spørgsmålet om, hvorfor man ikke lytter til de to sidste punkter? Jeg kan måske nok læse det ud af regeringens foreløbige generelle holdning, men jeg vil godt bede ministeren om at uddybe regeringens holdning til, at Kommissionens har sorteret i den slags anbefalinger. Deler man opfattelsen af, at punkt tre og fire ikke kan gennemføres? Enhedslisten er af den overbevisning, at punkt tre let kan gennemføres, men det er en anden diskussion.

Hvis ministeren mener, at man skal leve op til Overholdelsesudvalgets anbefalinger, vil man da tage det op i forhandlingerne og lægge vægt på, eller måske endda stor eller afgørende vægt på, at de indarbejdes?

Alex Ahrendtsen: Dansk Folkeparti støtter forhandlingsoplægget, som det er blevet præsenteret.

Miljøministeren: I det danske mandat fremgår det, at vi mener, at man så vidt muligt skal følge kritisk op på Kommissionens svar og sikre overholdelse af Århuskonventionen. Samtidig er der jo formuleringen "så vidt muligt", fordi det skal være inden for traktatens rammer. Det er den analyse, der ligger til grund for Kommissionens svar om, at man har imødekommet nogle af punkterne, men ikke dem alle. Den analyse kan vi godt følge, men der er jo et arbejde i gang, også med en komité, hvor man er gået videre ind i sagen og kigger på det. Dette er der ikke kommet nogen tilbagemelding på endnu. Hvis man der finder ud af, at der er mere man kan gøre inden for traktatens rammer, ligger det i mandatet, at man skal støtte det. Vi skal imødekomme at leve op til Århuskonventionen, men selvfølgelig inden for traktatens rammer.

Søren Søndergaard: Af samlenotatet fremgår det, at regeringen forventer, at medlemsstaterne vil arbejde for, at forslaget i endnu højere grad imødekommer kritikken fra Århuskomiteen. Hvad er regeringens holdning? Det svarer man ikke på ved at tilkendegive sin forståelse for Kommissionens indvendinger. Accepterer man indvendingerne, eller vil man arbejde for det, f.eks. ved i forbindelse med det tredje punkt at sige, at det kan løses ved, at man giver privatpersoner ret til administrativ prøvelse? Det er vist ikke imod EU's regler at give privatpersoner ret til administrativ prøvelse. Det kunne regeringen foreslå. Med hensyn til det fjerde punkt kunne regeringen sige, at man vil arbejde for, at det indarbejdes i en revision af forordningen. Spørgsmålet er, om regeringen i forbindelse med punkt tre og fire vil tilslutte sig de medlemsstater, der vil arbejde for, at forslaget i endnu højere grad imødekommer kritikken fra Århuskomiteen. Vil man f.eks. understøtte de to nævnte eksempler som konkrete måder at gøre det på?

Miljøministeren: Det er regeringens holdning, at Kommissionen i videst mulige omfang bør efterkomme kritikken fra Århuskonventionens overholdelsesudvalg inden for EU's institutionelle rammer og retsorden. Vi vurderer, at det nuværende forslag, der ligger til generel indstilling på rådsmødet, er et godt udgangspunkt. Som nævnt fandt der den 25. november et møde sted mellem Kommissionen og Århuskomiteen om Kommissionens forslag. Der var i virkeligheden en god stemning, og

man prøvede at kigge på løsninger, ligesom Kommissionen fik forklaret nogle af de begrænsninger, som jeg var inde på før med hensyn til EU's rammer og retsorden.

Efter det møde er Århuskomiteen gået i gang med at udarbejde en grundig vurdering af, om Kommissionens forslag i tilstrækkelig grad imødekommer komiteens kritik. Vurderingen forventes at komme i begyndelsen af næste år. Derefter vil Kommissionen og Rådets Juridiske Tjeneste gennemgå vurderingen. Hvis de ender med at konkludere, at der kan foretages yderligere justeringer af forslaget, er det regeringens holdning, at man selvfølgelig bør gøre det. I givet fald bør det kommende portugisiske formandskab fra første halvår næste år lægge op til en ny generel indstilling; det vil jeg fremhæve på rådsmødet i næste uge. Jeg mener, at regeringens forhandlingsoplæg tager højde for den tilgang og det udestående, som spørgeren er inde på.

Den fungerende formand konkluderede, at der ikke var flertal mod regeringens forhandlingsoplæg, idet ingen partier havde ytret sig imod det.

5. Kommissionens meddelelse til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: En ny handlingsplan for den cirkulære økonomi – For et renere og mere konkurrencedygtigt Europa

– Vedtagelse af rådskonklusioner

KOM (2020) 0098

Rådsmøde 3782 – bilag 2 (samlenotat side 5)

KOM (2020) 0098 – bilag 2 (henvendelse af 3/4-20 fra Dansk Industri)

Miljøministeren: Handlingsplanen rummer mere end 30 konkrete tiltag. Gennemførelsen af handlingsplanen er en væsentlig del af den Grønne Pagt og af den økonomiske genopretningspakke i kølvandet på covid-19-pandemien.

Det er positivt, at rådskonklusionerne bakker op om den sammenhæng. Det er vigtigt, at vi med den økonomiske genopretning ikke kommer til at skubbe problemerne foran os, men udnytter mulighederne for at skabe løsninger.

Fra dansk side har vi bl.a. lagt vægt på, at der etableres en lovgivningsmæssig ramme for den bæredygtige produktpolitik. Det er vigtigt, at vi kan få kigget på at sortere de miljømæssigt mest uhenigtsmæssige produkter fra og belønne de bedste. Vi har desuden haft fokus på at fremme arbejdet med at sætte reduktionsmål for de vigtigste affaldsstrømme og på at fremme EU's lederskab i arbejdet med en kommende global aftale om plastik.

Regeringen støtter rådskonklusionerne og finder, at de er i tråd med regeringens prioriter på området.

Ulla Tørnæs: Jeg vil lige agere budbringer fra vores kollega i Radikale Venstre, hvis ellers den fungerende formand tillader det. Nu refererer jeg det, Radikale Venstre ville have sagt: Kommissionen har lavet en handlingsplan for cirkulær økonomi, som bl.a. foreslår et stærkere fokus på industriel genanvendelse af vand. 50 pct. af EU's drikkevandsressourcer anvendes i industrien, og i dag er der ingen lovgivningsmæssige incitamenter til at skabe mere genbrug af vand, selv i lande med et øget pres på drikkevandsressourcerne som følge af klimaforandringerne. Regeringen er meget vag i sin holdning. Af samlenotatet side 22 fremgår det, at

”regeringen forventer ikke, at der vil blive behov for at anvende forordningen om genbrug af rensset spildevand i landbruget i Danmark, men ser gerne, at der kommer øget fokus på genanvendelse af vand og vandeffektivitet i industrien, eksempelvis gennem BREF-arbejdet”.

Radikale Venstre mener, at regeringens holdning bør skærpes markant, så man fra dansk side lægger vægt på, at der vedtages en overordnet målsætning for genanvendelse af vand i industrien. For en række store danske industrivirksomheder er det af stor betydning, at der skal være tale egentlig EU-lovgivning.

Miljøministeren: Politik er da bedre end sit rygte, når man på den måde kan få fremlagt synspunkter gennem andre partier. Det tyder på et godt samarbejde. Til Radikale Venstre vil jeg sige, at vi lægger vægt på, at der er ambitiøse rådskonklusioner med hensyn til cirkulær økonomi. Det er noget, vi har lagt meget vægt på herhjemme med klimaaf-talen. Hvad angår vand, er Danmark blandt de lande, der kan levere teknologier til en række andre europæiske lande, som det rigtigt nok ikke

har været samme fokus på. F.eks. i forbindelse med at mindske vandspild, hvilket vi er enormt dygtige til i Danmark. Jeg mener, at vi igennem driftssamarbejdet, hvor man hele tiden skal arbejde på at blive dygtigere, generelt prøver at sikre, at man i EU får genanvendt vand. Men når det er sagt, kan der jo pågå en diskussion om, hvor den konkrete regulering ligger henne. Hvad angår landbrug, kommer regeringen med et udspil i starten af det nye år.

Ulla Tørnæs: Jeg er enig med Radikale Venstre, når de bemærker, at man godt kan stramme op på formuleringerne i regeringens holdning til Rådets konklusioner om cirkulær økonomi. Jeg deler synspunkterne i spørgsmålet om vandressourcer, og det lød, som om ministeren var helt enig, og så ser jeg ingen begrundelse for ikke at ændre ordlyden i notatet fra "ser gerne" til "lægger vægt på". Det var sådan set det, ministeren sagde i besvarelsen, så jeg synes, at man bør rette regeringens holdning til rådskonklusioner.

Miljøministeren: Nu er punktet kun til orientering og dermed ikke et, som vi skal forhandle som sådan. Jeg synes i øvrigt, at det, vi lægger meget vægt på i forbindelse med cirkulær økonomi, er en meget ambitiøs tilgang, hvor vi har en forventning om, at EU går foran. Fra dansk side har vi også meget at byde ind med inden for genbrug af vand. Det var en af årsagerne til, at det er en del af den indgåede eksportaf tale. Her kan man netop fremme dansk vandteknologi. Vi tror, at vi har rigtig meget at byde ind med, og vi har deltaget i meget af samarbejdet i EU om at åbne byspildevandsdirektivet og med at sikre ambitiøse tiltag og fremgang.

6. Kommissionens meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: En kemikaliestrategi med bæredygtighed for øje – På vej mod et giftfrit miljø

– *Udveksling af synspunkter*

KOM (2020) 0667

Rådsmøde 3782 – bilag 2 (samlenotat side 24)

Miljøministeren: Punktet er sat på dagsordenen for at give ministrene en første mulighed for at drøfte Kommissionens netop fremlagte strategi for en bæredygtig kemikaliepolitik. Strategien er et initiativ under Den Grønne Pagt, hvor den vil udgøre et vigtigt skridt hen imod målsætningen om et giftfrit miljø og bidrage til at opnå målsætningerne i handlingsplanen for cirkulær økonomi.

Strategien bygger på Kommissionens gennemgange af kemikalielovgivningen, og mange af Danmarks forslag til forbedringer af den gældende lovgivning er taget med i strategien, f.eks. forslag om automatisk forbud mod hormonforstyrrende stoffer og særlig miljøfarlige stoffer i forbrugerprodukter samt håndtering af cocktaileffekter. Der lægges herudover op til at forbedre rammerne for at identificere og håndtere for eksempel kræftfremkaldende stoffer og stoffer, der skader immun- og nervesystemet.

Samlet set er jeg rigtig godt tilfreds med strategien, da den indeholder visionære løsningsforslag om at forbedre beskyttelsen af både mennesker og miljø mod skadelige effekter fra farlige kemikalier. Herudover er det hensigten med strategien at styrke innovationen i kemikaliesektoren med det formål at fremme produktion og anvendelse af mere sikre og bæredygtige kemikalier.

Jeg vil arbejde for, at vi under det kommende portugisiske formandskab kan enes om et sæt ambitiøse konklusioner om strategien. De skal give Kommissionen solid politisk støtte til at gennemføre de mere end 50 initiativer, der opregnes i strategien, som er nødvendige for at etablere en bæredygtig kemikalieregulering i EU.

7. Kommissionens rapport til Europa-Parlamentet og Rådet om medlemsstaternes erfaringer med gennemførelse af nationale mål i deres nationale handlingsplaner og om fremskridt med hensyn til gennemførelsen af direktiv 2009/128/EF om bæredygtig anvendelse af pesticider

– *Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmødet (miljø) den 17. december 2020, men forventes sat på dagsordenen for et snarligt rådsmøde med henblik på vedtagelse af råds-konklusioner*

KOM (2020) 0204

Rådsmøde 3782 – bilag 2 (samlenotat side 31)

Miljøministeren: Overordnet kan regeringen konstatere, at rådskonklusionerne generelt afspejler de danske interesser, og de harmonerer også med det danske ønske om fremme af lavrisikostoffer. Det understreges i rådskonklusionerne, at det er vigtigt at få flere lavrisikostoffer på markedet i EU for at give landmænd et effektivt alternativ til andre sprøjtemidler, som udgør en større risiko for miljø og sundhed.

Regeringen støtter også tiltag under direktivet, som kan styrke brugen af integreret plantebeskyttelse på EU-niveau. Det er et af de vigtigste redskaber til at nedbringe forbruget af sprøjtemidler fremover.

Regeringen finder det positivt, at det i udkastet til rådskonklusionerne understreges, at der er behov for forskning og innovation inden for integreret plantebeskyttelse med fokus på det gode landmandskab, nye metoder og teknologier som f.eks. præcisionslandbrug. Regeringen vil tage stilling til et forslag til revision af direktivet, når det fremlægges. Regeringen støtter rådskonklusionerne og finder, at de alt i alt udgør et godt indspil til en revision af direktivet om bæredygtig anvendelse af pesticider.

8. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

9. Siden sidst

Orientering om sag C-389/19 P ved EU-Domstolen

Miljøministeren: Under siden sidst vil jeg orientere om en sag ved EU-Domstolen, hvor Danmark har intervenseret (C-389/19 P), fordi Generaladvokaten den 29. oktober 2020 er kommet med forslag til afgørelse. Jeg forventer derfor, at der snart falder dom i sagen.

Sagen handler om en nederlandsk virksomhed, der har ansøgt EU-Kommissionen om godkendelse under REACH-forordningen til at anvende det farlige stof blychromat som pigment i bl.a. maling, plastprodukter og vejstriber. Blychromat er kræftfremkaldende og skadeligt for forplantningsevnen, og det er derfor kun muligt at få godkendelse til at bruge dette stof, hvis der ikke er andre egnede alternativer.

Kommissionen bevilgede godkendelsen, på trods af at en lang række virksomheder og medlemslande havde oplyst, at der fandtes alternativer, som er vidt udbredt i hele EU. Sverige anlagde derfor sag mod Kommissionen med påstand om, at godkendelsen blev annulleret – og Danmark intervenserede i denne sag til støtte for Sverige. Sagen er væsentlig for Danmark og hele godkendelsesystemet under REACH, da den vil få afgørende betydning for, hvordan Kommissionen i fremtiden behandler godkendelser af særligt problematiske stoffer.

Retten gav Sverige medhold, idet den kom frem til det, som Sverige og Danmark havde anført, nemlig at Kommissionen havde forsømt at afslutte vurderingen af, om der var egnede alternativer. Kommissionen appellerede derefter sagen til EU-Domstolen, hvor Danmark igen intervenserede både skriftligt og mundtligt.

Generaladvokatens forslag til afgørelse er på linje med den danske holdning, og konkluderer, at Kommissionens appel bør forkastes. EU-Domstolen er dog ikke forpligtet til at følge Generaladvokatens forslag, når den afsiger dom. Det er endnu ikke fastlagt, hvornår dommen afsiges. Hvis I vil vide mere om sagen, kan I læse det notat, som er oversendt den 1. februar 2017.

Alex Ahrendtsen: Giver denne sag ikke anledning til mere generelle overvejelser om EU og Kommissionens forhold til miljø? Hvordan er noget sådant kommet i stand? Sandsynligvis på grund af en voldsom lobbyisme fra det hollandske firma. I Danmark sættes vi ofte under pres på miljøområdet, fordi EU sænker standarden. Jeg kunne godt tænkte mig at høre ministerens overvejelser om det bekymrende forhold, at noget sådant overhovedet kan lade sig gøre, og at Kommissionen på trods af domstolens afgørelser har svært ved at rette ind. Det drejer sig om et voldsomt giftigt stof.

NOT Miljøministeren: Jeg vil gerne svare skriftligt, hvis der er behov for det. Som udgangspunkt er det jo fint, at man kan tage sager op ved domstolene, og det skal Kommissionen som udgangspunkt rette sig efter.

FO Punkt 8. Rådsmøde nr. 3781 (landbrug og fiskeri) den 15.-16. december 2020

EUU alm. del (20) – bilag 146 (kommenteret dagsorden)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri forelagde punkt 1 om fiskerimuligheder til forhandlingsoplæg. De øvrige punkter blev forelagt til orientering.

FO 1. Kommissionens forslag til Rådets forordning om fastsættelse for 2021 af fiskerimuligheder for visse fiskebestande og grupper af fiskebestande gældende for EU-farvande og for EU-fiskerfartøjer i visse andre farvande

– *Politisk enighed*

KOM (2020) 0668

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 3)

EUU alm. del (20) – bilag 144 (henvendelse af 5/12-20 fra Mogens Schou)

KOM (2020) 0666 – bilag 1 (henvendelse af 2/12-20 fra Our Fish)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Der er tale om de tilbagevendende forhandlinger om kvoter på rådsmødet i december. I år er forhandlingerne bare sværere, end de plejer at være. Det skyldes som bekendt, at EU deler bestande med Norge og Storbritannien. Kommissionens forslag fra oktober indeholdt derfor ikke ret mange tal. De kan nemlig først tilføjes efter konsultationer med de relevante parter. Og det er ikke mindst tilfældet for de mest centrale arter for Danmark.

Derfor er min tilgang, at vi kan være nødt til at træffe en beslutning i EU om kvoter for delte bestande. Her vil vi fastlægge en intern EU-fordeling baseret på EU27's hidtidige andel af de delte bestande. Det er i mine øjne den mest logiske fremgangsmåde. Vi tager udgangspunkt i, hvad der hidtil har været EU's andel og så finder vi en løsning, der også tager højde for den videnskabelige rådgivning.

Kommissionen har i denne uge fremlagt sin tilgang helt uformelt. Det er netop en løsning baseret på EU's hidtidige andel af de fælles bestande. Her lægger Kommissionen op til en midlertidig løsning. Forslaget er at fastlægge kvoterne i første kvartal af 2021 ved at tage 25 pct. af kvoten fra 2020. Man ruller altså de nuværende kvoter videre i første kvartal. Planen er så, at man i løbet af første kvartal kan få konsulteret med Norge og Storbritannien.

Der er to undtagelser i Kommissionens forslag.

Den ene gælder pelagiske bestande. Det er i høj grad sæsonfiskeri, hvor en stor del af fiskeriet finder sted i første kvartal. Det gælder f.eks. for makrel. Her lægger man op til, at den midlertidige kvote fastsættes på et højere niveau end 25 pct. Princippet giver god mening, da det jo er i første kvartal, at fiskeriet finder sted. Og hvis der ikke fiskes i første kvartal, vil kvoten ikke blive brugt.

Den anden undtagelse vedrører to bestande, hvor den biologiske rådgivning er væsentlig lavere end kvoterne for 2020. Her foreslås fastsat en mindre andel end 25 pct. Det gælder for en torskebestand vest for Skotland, som Danmark ikke fisker på. Og så gælder det en bestand af rejer i Nordsøen – kendt som rejer på Fladen. Her har Danmark kvote, og det er hovedsagelig bifangst i andre fiskerier.

Derudover vil jeg nævne, at Kommissionen i dag har præsenteret et teknisk forslag som forberedelse til Brexit. Forslaget skal gøre det muligt ved en eventuel aftale mellem EU og Storbritannien at udstede tilladelser til indsejling i hinandens farvande. Der var et tilsvarende forslag tilbage i 2019. Generelt er det helt centralt for danske fiskere, at der bliver adgang til fiskeri i norsk zone per 1. januar 2021. Konsekvenserne af Brexit vil blive markant større, hvis der samtidig er forsinkelser med fiskeriet i norsk zone.

Derfor støtter jeg en bilateral aftale mellem EU og Norge om gensidig adgang til Skagerrak for 2021 er på plads pr. 1. januar.

Jeg vil også gerne nævne torsk i Kattegat. Den videnskabelige rådgivning lyder ligesom tidligere år på ingen fangst. Men Kommissionen har foreslået en bifangstkvote på 123 tons. Det er vigtigt for, at fiskeriet efter jomfruhummer kan fortsætte. Kommissionen foreslår desuden at videreføre dette års krav i Kattegat om selektive redskaber eller projekt med fuldt dokumenteret fiskeri med kameramonitorering.

Her er min tilgang, at det er vigtigt, at vi får genopbygget torskebestanden i Kattegat. Derfor støtter regeringen en videreførelse af de foranstaltninger, som blev besluttet sidste år. Det er også centralt for, at vi kan fortsætte vores projekt med kameramonitorering som planlagt.

Brisling er et andet vigtigt tema. Kvoterne for brisling i Nordsøen og Skagerrak løber fra den 1. juli til den 30. juni og indgår i konsultationerne med Norge og Storbritannien. Regeringen vil i forhandlingerne arbejde for fleksibilitet for brisling fra Skagerrak til Nordsøen.

Torsk i Nordsøen og Skagerrak er en bestand, som deles med Norge og Storbritannien. Derfor afventer vi konsultationer med de to lande. For denne bestands vedkommende regner vi dog også med, at der vil være supplerende foranstaltninger, og jeg forventer, at vi skal fortsætte med vores nationale torskeplan.

Derudover er ål vigtig for regeringen, som arbejder for at videreføre de eksisterende foranstaltninger. Og generelt er ål en bestand, som vi også fremadrettet skal have fokus på genopretningen af.

Endelig er der i lyset af landingsforpligtelsen en risiko for, at en række af de bestande, som vi skal diskutere på rådsmødet, kan blive såkaldte choke species. Det er arter, som er så vigtige ikke at få med bifangsten, at man for at undgå overskridelser af disse kvoter må stoppe fiskeri efter visse andre arter. Det er vigtigt, at der findes praktiske løsninger til håndteringen af udfordringer med choke species. Dette gælder f.eks. også i forhold til sildebifangstkvoterne, der er vigtige for, at industrifiskeriet overhovedet kan finde sted.

FO Jeg vil nu læse regeringens forhandlingsoplæg op. Det lyder som følger: Fra dansk side vil man tilslutte sig et kompromisforslag, der sikrer en samlet afbalanceret løsning, idet man lægger vægt på

- at der bliver adgang til fiskeri i norsk zone fra 1. januar 2021; og
- at EU – i tilfælde af manglende aftaler med tredjelande efter Storbritanniens udtræden af EU – fastholder sine hidtidige andele af fiskerimuligheder og på den baggrund fastsætter fiskerimuligheder for 2021 med udgangspunkt i den videnskabelige rådgivning, eller at der vedtages en anden midlertidig ad hoc-løsning.

Det indstilles endvidere, at man fra dansk side arbejder for

- at kvoterne for 2021 som generelt princip fastsættes på grundlag af den videnskabelige rådgivning og målsætningen om maksimalt bæredygtigt udbytte samt fastsatte forvaltningsplaner og -strategier;
- at bestanden af torsk i Nordsøen og Skagerrak genopbygges, og at man i den sammenhæng arbejder for, at torskekvoten – i det omfang det er muligt, og inden for rammerne af den biologiske rådgivning og EU's flerårige plan – fastlægges på et niveau, der sikrer, at det blandede, demersale fiskeri ikke stopper for tidligt. I den sammenhæng arbejder man også for supplerende foranstaltninger med udgangspunkt i de foranstaltninger, som er fastsat for 2020;
- at kvoten for torsk i Kattegat fastsættes på et niveau, der indebærer, at fiskeri efter andre arter fortsat kan finde sted under landingsforpligtelsen. I den sammenhæng arbejder man for at videreføre de supplerende foranstaltninger, som er vedtaget for 2020, inklusive et projekt med elektronisk monitorering i Kattegat;
- en stigning i kvoten for rødspætte i Kattegat i forhold til Kommissionens forslag inden for rammerne af den videnskabelige rådgivning, som tager højde for at fiskeri efter andre arter kan fortsætte under landingsforpligtelsen;
- en videreførelse af de nuværende foranstaltninger for ål, og at der hurtigt på EU-niveau iværksættes et samlet ambitiøst initiativ for genopretning af ålebestanden;
- at der bliver bedst mulig adgang til fiskeri i norske farvande i lyset af usikkerheden som følge af Brexit, herunder ved at optimere de traditionelle fiskerimuligheder efter bl.a. havtarske, lange og "andre arter" i norsk zone;
- at der findes praktiske løsninger i forbindelse med håndteringen af særlige udfordringer ved implementeringen af landingsforpligtelsen for bifangster, som er begrænsende for andet fiskeri;
- at få fleksibilitet for brisling fra Skagerrak til Nordsøen; og
- at udvide muligheden for at overføre kvote fra i år til næste år i lyset af covid-19 fra de gældende 10 pct. op til 25 pct. under hensyntagen til bestandssituationen og den biologiske rådgivning.

Kim Valentin: Jeg vil rose ministeren for, at han hver uge ville bruge en dag på at rejse rundt og besøge virksomheder etc. I den forbindelse vil jeg anbefale, at man også lægger vejen forbi de forskellige havne. Det er en rigtig god idé at få talt det igennem. Dette er jo øretævernes holdeplads, fordi der altid vil være nogle, der ikke er tilfredse med resultatet.

Uanset hvilken Brexit-aftale der indgås, er der behov for, at vi udarbejder planer i Danmark, fordi det, der kommer ud af det, bliver ikke lige så godt, som det vi har i dag. Det var derfor klogt at indkalde parterne til nogle samtaler om det allerede nu. Jeg er godt klar over, at det er meget af EU, som handler på det her, men derfor kan vi jo godt sørge for, at vi er fælles om det i Danmark, når vi senere skal ned og rive i de interne kvoter.

Hvad angår spørgsmålet om fødevareindustrien, er det i denne sammenhæng også utrolig vigtigt, at man har dialog om det, og ikke mindst om det norske farvand og den aftale, der gælder der, så briterne og nordmændene ikke løber med det hele, og danskerne ingenting får.

Venstre støtter forhandlingsoplægget med følgende bemærkninger, som jeg vil læse op, så der ikke er tvivl om, hvad vi mener:

”Venstre er optaget af, at regeringen inden for en bæredygtig tilgang sikrer størst mulige kvoter til danske fiskere. Med udsigten til et Brexit med uafklarede, men potentielt meget skadelige konsekvenser for dansk fiskeri, er det Venstres klare opfattelse, at årets forhandlinger er særdeles afgørende for danske fiskere, følgeindustri og lokal beskæftigelse i flere landdistriktskommuner, uanset om det ender med et hårdt Brexit eller ej.

Venstre kan dog støtte regeringens forhandlingsoplæg med følgende bemærkninger:

Hvad angår torsk i Nordsøen og Skagerrak bør der arbejdes for så høje kvoter som muligt, naturligvis under behørig respekt for den biologiske rådgivning. Den biologiske rådgivning giver mulighed for en mindre stigning i kvoterne, og det er vigtigt for de demersale fiskerier, hvor torsk uundgåeligt er en del af fangsten.

Venstre mener, at regeringen bør arbejde for, at der sikres mulighed for fuld fleksibilitet for brislingekvoten i Nordsøen, Kattegat og Skagerrak, vel at mærke uden en fordel for svenske fiskere, som tidligere har udnyttet netop denne mulighed til at sikre sig øgede fangstrettinger.

Venstre er bekymrede over, at regeringen alene fortsat vil sikre en bifangstkvote på torsk i Kattegat gennem kameraforsøg. Vi mener, at EU-Kommissionens krav om elektronisk monitorering eller selektive redskaber kan opfyldes på andre måder end ved kameraovervågning. Venstre anbefaler derfor regeringen at arbejde for at finde alternativer til kameraovervågning eller ekstremt selektive redskaber, som risikerer at forøge fisketrykket for at sikre jomfruhummerfiskeriet i Kattegat, særligt set i lyset af at årets indfangede bifangstkvote ligger meget lavt i forhold til årets kvote, nemlig ca. 25 tons ud af 130 tons. Et gensidigt krav om kameraovervågning må stå for regeringens egen regning.

Venstre er tilhængere af princippet om level playing field. Venstre betoner, at det er vigtigt, at regeringen er yderst opmærksom på, at Brexit og de kommende kvoter har stor betydning for særligt Nord- og Vestjylland – områder af Danmark, som i forvejen er ramt hårdt af covid-19-restriktioner. Med det forestående Brexit og et nyt EHFF-program foran os opfordrer Venstre regeringen til at gentænke dansk fiskeripolitik og fremtiden herfor i en gennemgående fremtidsorienteret og bæredygtig retning.”

Alex Ahrendtsen: Dansk Folkeparti kan ikke støtte forhandlingsoplægget, medmindre ministeren virkelig lægger sig i selen og overbeviser os om, at vi skal støtte det. For det første er vi meget bekymrede for de hollandske bomtrawlere i Skagerrak. Danske fiskere er udfordret, fordi de har kameraregler, mens hollandske bomtrawlere ikke har det. Derfor vil vi bede regeringen og ministeren om, at man kræver dette, når man tager ned til EU.

Anne Valentina Berthelsen: Det er godt, at Kommissionen foreslår en række tiltag for at beskytte den truede torskebestand i Kattegat, særligt under hensyntagen til at der udelukkende er fastsat en bifangstkvote. Det er godt, at Kommissionen har foreslået at reducere fangstmængden af jomfruhummere i Kattegat og Skagerrak for at beskytte torsken. Ud over reduktionen foreslår Kommissionen, at fiskerne i området skal bruge selektive redskaber eller elektronisk monitorering, hvilket Danmark jo er i gang med i kraft af et monitoreringsprojekt. For Socialistisk Folkeparti er det en afgørende betingelse for bifangstkvoten, at monitoreringen gennemføres, hvilket ministeren forhåbentlig er enig i. Vi er glade for, at regeringen vil arbejde for, at der på EU-niveau hurtigt iværksættes et samlet ambitiøst initiativ til genopretning af ålebestanden i EU; det har Socialistisk Folkeparti jo anbefalet.

Søren Egge Rasmussen: Med hensyn til det, der foregår i Kattegat, kom vi jo for et års tid siden i Europaudvalget frem til den rimelige løsning, at der godt kunne accepteres en bifangst af torsk i Kattegat, hvis der var en mere moderne fiskerikontrol med kameramonitorering ombord på skibene. Det var en god og acceptabel løsning. Det er vigtigt, at vi passer på torskebestandene, og jeg vil gerne høre, hvad regeringen har af planer for at udvide programmet? Det er jo så småt gået i gang.

Derudover vil jeg gerne have ministerens kommentarer til den tilsyneladende betingede opbakning fra Venstre, der fremsætter krav om, at man skal afvikle den kameramonitorering, som man er startet med. Der er åbenbart partier, der hænger fast i fortiden og ikke vil have en moderne fiskerikontrol. Det vil være dybt beklageligt, hvis ministeren kaster sig ind på det spor. Man kan godt have andre fiskeredskaber. Man kan godt indføre en såkaldt svensk rist på de fartøjer, så man ikke får en bifangst. Det er der alligevel ikke nogen, der vil. Nogle siger, at det får negative konsekvenser for arbejdsmiljøet, hvis man stiller krav om det. Jeg synes, det er væsentligt at arbejde videre med kameramonitorering.

Det er ikke at fortsætte på et seriøst niveau, hvis der kun er 3 måneder, hvor man ikke må fange den truede ål i Danmark. Hvorfor går man ikke videre og forsøger at have en længere periode? Det er jo et emne, hvor man bør gå nationalt til værks, da ålen jo vender tilbage til vores farvande. En forlængelse af fiskeforbuddet vil være væsentligt.

Vi ser nogle problemer i det, der er lagt op til. For fiskeriet i 2020 oversteg TAC'en for en lang række fiskearters vedkommende anbefalingerne fra ICES, og nu skal man forholde sig til fiskeriet i 2021, hvor der kun er en TAC for 3 af 25 arter, som jeg har forstået det. Derfor vil jeg gerne høre, om det er rimeligt at give så stort et mandat nu, eller om det på en måde kunne deles op, så ministeren kommer tilbage og først får et mandat til den del, der handler om det fremtidige fiskeri, når vi ved lidt mere om, hvordan Brexit bliver.

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Jeg hører, hvad Venstre siger. Jeg har haft lejlighed til at snakke med Venstres fiskeriordfører, Torsten Schack Pedersen. Jeg forstår jeres ønske om at imødekomme fiskernes interesse for den størst mulige kvote efter hensyntagen til det bæredygtige. Det er vi med på.

Den fulde fleksibilitet med hensyn til brisling i Nordsøen og Skagerrak er også med i vores mandat.

Søren Egge Rasmussen spørger, om vi nu er ved at rende fra kameraet, men som jeg forstår det, er det ikke det, Kim Valentin opfordrer til – blot at der findes alternativer, og at de skal undersøges. Og at arbejde for elektronisk monitorering er også med i mandatet. Kameraordningen, som er aftalt med fiskerne, fortsætter vi, men hvis der kommer alternativer, vil vi ikke udelukke at benytte os af disse. Det er en god måde at sikre på, at man ikke kommer til at overfiske og ødelægger det for sig selv den vej rundt.

Jeg vil meget gerne tale med Alex Ahrendtsen om at få Dansk Folkeparti med i den kreds af partier, der støtter forhandlingsoplægget. Alex Ahrendtsen nævnte de hollandske bomtrawlere. Det er også et anliggende, der ligger mig meget på sinde. Det er regeringens politik at få stoppet de kædemåtter, hollænderne bruger, fordi de er ødelæggende for havbunden. Det gælder i øvrigt også de belgiske bomtrawlere. Det er ikke en del af dagsordenen for det kommende møde og derfor ikke noget, som vi skal ned og forhandle om nu, men vi tager det op bilateralt. De dygtige medarbejdere arbejder hårdt på dette punkt, og jeg har også sat mig for at have så mange bilaterale møder som muligt, herunder med Hollands og Belgiens fiskeriministre, hvor jeg vil nævne nogle af disse ting. Jeg er helt enig i, at det er godt at få det håndteret.

Anne Valentina Berthelsen spørger til kameramonitorering. Linjen er den, at vi står ved den aftale, vi har indgået, og fiskerne bakker det op. Det, vi har med i vores mandat, er elektronisk monitorering, fordi der kan være alternativer, hvilket Venstre var inde på.

Søren Egge Rasmussen og Enhedslisten synes godt, at vi kunne gøre mere ud af det med ål, og på Socialistisk Folkepartis initiativ har vi prøvet skrive ind, at vi gerne vil arbejde på en genopretning af bestanden på EU-niveau og tale med de andre EU-lande. Det er med i vores mandat, så vi har prøvet at imødekomme det ønske. Om det så er tilstrækkeligt til at gøre Enhedslisten tilfredse, tror jeg ikke, men jeg forestiller mig, at det vil blive bedømt som et skridt i den rigtige retning.

Er mandatet for bredt? Vi arbejder fra dansk side for, at kvoterne for 2021 generelt fastsættes ud fra et videnskabeligt grundlag, en målsætning om maksimal bæredygtigt udbytte samt fastsatte forvaltningsplaner og -strategier. Vi tager samtidig højde for særlige udfordringer ved implementeringen af landingsforpligtelsen; herunder forsøger vi at sikre tilstrækkelige bifangstkvoter, så man ikke lukker et fiskeri efter andre arter. Et eksempel er torsk i Kattegat. Her indfører vi supplerende tiltag, som skal sikre, at bestanden ikke overfiskes.

Søren Egge Rasmussen lægger op til, at vi også kunne vende tilbage til udvalget igen. Vi har et mål om at lave en langsigtet aftale på det område, så vi forestiller os ikke at vende tilbage med det. Vi mener, at mandatet er solidt og rummer de danske interesser.

Kim Valentin: For at der ikke skal være nogen tvivl: Et ensidigt dansk krav om kameraovervågning må stå for regeringens egen regning. Venstre er tilhænger af princippet om level playing field; at alle skal gøre noget, når ét land gør noget, og derfor understreger vi dette med kameraovervågningen.

Anne Valentina Berthelsen: Socialistisk Folkeparti støtter forhandlingsoplægget.

Søren Egge Rasmussen: Det, som bekymrer os i Enhedslisten, er det evindelige problem, at man siger, at man har nogle principper, hvorefter man tilføjer nogle bisætninger, som bruges til at imødekomme, at man alligevel fortsat kan fiske lidt mere, end den biologiske rådgivning anbefaler. Sådan er det hver eneste gang, der er noget med fisk og mandater.

Med hensyn til TAC for 2020 er der ni ud af atten fiskearter, som man har overfisket i forhold til anbefalingerne fra ICES. Og hvad kører man videre med i 2021? Nu går man så ned i EU og vil forsøge at få størst mulige kvoter og lægger op til i højere grad at kunne overføre kvoter til 2022, hvis det ikke lykkes at fange fiskene i 2021. Man hævede andelen fra 10 pct. til 25 pct., hvis jeg hørte korrekt. I så fald vil jeg gerne se, hvordan man kan varetage mulighederne for at genoprette fiskebestandene i tilstrækkelig grad. Det er vores bekymringspunkt.

Alex Ahrendtsen: Dansk Folkeparti kommer ikke til at støtte forhandlingsoplægget. Det skyldes, at ministeren ikke svarede på mit forslag om, at de hollandske bomtrawlere skal efterleve de samme regler som danske fiskere. Dette vil jo kræve, at man tager mod til sig og stiller sig op i EU og siger det.

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Jeg er enig i præciseringen fra Kim Valentin; det har vi fuld forståelse for. Vi fortsætter med kameraordningen, men forstår til fulde, at man kan arbejde med andre metoder.

Vi er selvfølgelig kun glade for, at Enhedslisten er opmærksom, holder os til ilden og hele tiden er årvågne med henblik på, at man ikke går for langt. I alt det, vi har sagt, har vi refereret til, at det skal være i overensstemmelse med den biologiske rådgivning. Det hører jeg også Venstre sige. Der er bred enighed om, at man skal ikke overfiske. Omvendt har vi også et erhverv, store økonomiske interesser og gode arbejdspladser, som en del mennesker er afhængige af.

Til Alex Ahrendtsen: Det er regeringens politik, at vi gerne vil af med bomtrawl. Det er bare svært at tage det op i denne sammenhæng, da det ikke er på dagsordenen. Regeringen holder møder med Hollands og Belgiens fiskeriministre, hvor vi arbejder på at undgå dette, fordi kædemåtter er skadelige.

Søren Egge Rasmussen: Så vidt jeg kan forstå, har Kommissionen foreslået en bifangstkvote på 130 tons torsk i Kattegat, selv om rådgivningen er på 0 tons. Hvad betyder dette? Mener regeringen, at 130 tons er en rimelig bifangstkvote? Det er igen et eksempel på, at man lytter til ICES, men bagefter kommer med noget, der betyder, at man alligevel fisker videre. Det er derfor, vi ikke kan støtte forhandlingsoplægget. Vi holder meget øje med fiskeriområdet, fordi vi gentagne gange oplever, at man trods en viden om, hvor lidt man burde fiske, altid ender med at fiske mere. Det er vores store bekymring.

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Jeg er af den opfattelse, at man har indført andre tiltag med hensyn til torskebestanden, f.eks. torskeforvaltningsplanen i Skagerrak og monitoreringsordningen, og i lyset af det mener jeg, at der er en mulighed for at undgå overfiskeri. Der er stadig en kvote, for ellers ville man fjerne muligheden for at fiske andre ting. Som det er i dag, er det svært at undgå at få de små torsk ind. Det arbejder vi på at finde metoder til; den svenske rist er f.eks. blevet nævnt. At lukke helt ned vil også betyde, at man lukker ned for andre ting, og det vil

være for uheldigt, men jeg noterer mig, at der stadigvæk er et bredt mandat, og at Enhedslisten holder os til ilden og vogter miljøet.

Den fungerende formand konkluderede, at der ikke var et flertal mod regeringens forhandlingsoplæg, idet kun Dansk Folkeparti og Enhedslisten havde ytret sig imod det.

2. Kommissionens forslag til Rådets forordning om fastsættelse af EU-fiskerfartøjers fiskerimuligheder for visse dybhavsbestande for 2021 og 2022

– *Politisk enighed*

KOM (2020) 0666

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 17)

KOM (2020) 0666 – bilag 1 (henvendelse af 2/12-20 fra Our Fish)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Denne sag blev forelagt til orientering i oktober, hvorfor jeg under dette punkt nøjes med at henvise til samlenotatet.

Alex Ahrendtsen sagde, at han var bekymret for de sårbare dybhavsarter, og at fiskeri efter dem egentlig burde være forbudt. Danmark havde ingen interesse i dybhavsfiskeri, hvorfor det burde det være let for regeringen at bede om et forbud. I Middelhavet blev der generelt overfisket. Det måtte regeringen kunne tale med store ord om.

3. Kommissionens forslag til Rådets forordning om fastsættelse for 2021 af fiskerimulighederne for visse fiskebestande og grupper af fiskebestande gældende i Middelhavet og Sortehavet

– *Politisk enighed*

KOM (2020) 0377

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 21)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Her er ikke danske fiskeriinteresser på spil, hvorfor jeg under dette punkt nøjes med at henvise til samlenotatet.

4. Rådskonklusioner om fælles ernæringsmærke, ernæringsprofiler og oprindelsesmærkning

– *Vedtagelse af rådskonklusioner*

KOM (2020) 0207

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 23)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Rådskonklusionerne kommer i kølvandet på Kommissionens jord- til-bord strategi. Her fremgår det, at Kommissionen vil fremlægge et forslag på disse områder i slutningen af 2022.

Regeringen mener, at et fælles EU-ernæringsmærke kan være en fornuftig idé. Det vil kunne sikre mere gennemskuelig information for forbrugerne og samtidig sikre lige konkurrencevilkår. Det er dog centralt, at et nyt EU-mærke bliver baseret på et fagligt funderet grundlag. Det betyder, at der også skal tages højde for danske kostråd om fuldkorn.

Derudover er det vigtigt, at nationale frivillige mærkningsordninger som f.eks. Nøglehullet, skal kunne fortsætte parallelt med et nyt EU-mærke.

Hvad angår obligatorisk oprindelsesmærkning, er det vigtigt at huske på, at der allerede findes regler om oprindelsesmærkning af fødevarer. Nye krav kan medføre store omkostninger for erhvervet, som derfor også er skeptiske. Derudover kan oprindelseskrav risikere at føre til skjult protektionisme. Derfor er det også mit udgangspunkt, at yderligere oprindelsesmærkning bør være frivillig.

Rådskonklusioner vedtages med enstemmighed. Og der er meget forskellige holdninger, så det er ikke sikkert, der kan opnås enighed.

Alex Ahrendtsen: Dansk Folkeparti er ikke specielt glade for de fælles ernæringsmærker. Vi mener, at det er et anliggende, som bedst varetages på nationalt niveau.

5. Rådskonklusioner om et EU-dyrevelfærdsmærke

– *Vedtagelse af rådskonklusioner*

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 29)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Regeringen er positiv over for et EU-dyrevelfærdsmærke, da det kan være med til at sætte fokus på dyrevelfærd mere bredt i EU. Rådskonklusionerne afspejler, at der lyttes til danske erfaringer. Derfor kan vi støtte konklusionerne.

6. Kommissionens rapport til Europa-Parlamentet og Rådet om evaluering af forordning (EF) nr. 1107/2009 om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler og af forordning (EF) nr. 396/2005 om maksimalgrænseværdier for pesticidrester

– *Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 15.-16. december 2020, men forventes sat på dagsordenen for et snarligt rådsmøde med henblik på vedtagelse af rådskonklusioner*

KOM (2020) 0208

Rådsmøde 3781 – bilag 1 (samlenotat side 32)

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Konklusionerne lægger op til en handlingsplan for at undersøge kombinationseffekter af flere stoffer i fødevarer. Det er det, der går under betegnelsen "cocktaileffekter". For så vidt angår pesticidforordningen, er det Kommissionens konklusion, at der ikke er behov for fuld revision, men derimod en styrket implementering.

Regeringen er enig i disse pointer og støtter derfor rådskonklusionerne.

7. Eventuelt

Ministeren havde ingen bemærkninger til dette punkt.

8. Siden sidst

Orientering om sag C-396/12 ved EU-Domstolen

Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri: Under dette punkt vil jeg orientere om en sag ved EU-Domstolen, hvor Danmark har interveneret. Sagen drejer sig om, hvordan man beregner en reduktion af landbrugsstøtten, hvis man overtræder krydsoverensstemmelsesreglerne.

Kort sagt er spørgsmålet, om reduktionen skal beregnes på grundlag af støtten i det år, hvor overtrædelsen fandt sted, eller på grundlag af det år, hvor overtrædelsen blev konstateret af myndighederne.

Generaladvokaten er for nylig kommet med sit forslag til afgørelse i sagen. Her bliver det lagt til grund, at støttereduktionen skal beregnes for det år, hvor overtrædelsen fandt sted. Det er altså overtrædelsesåret. Og det er samme tilgang, som vi har i Danmark. Generaladvokatens udtalelse er et forslag, som EU-Domstolen ikke er forpligtet til at følge, når den afsiger dom. Det er endnu ikke fastlagt, hvornår dommen afsiges.

Hvis I vil vide mere om sagen, kan I læse det notat, som er oversendt til udvalget den 26. august 2019.

Mødet sluttede 15.44.